

KOMMENTAR

Doktoren svarer

Det jødiske Europa under lupen.

Theodor Barth disputerte 5. mars med avhandlingen *Travelogue – On Contemporary Understandings of Citizenship among European Jews* ved Universitetet i Oslo.

07/05/2010 04:00

– Seks bøker om medborgerskap blant europeiske jøder. Hvorfor?

– Etter at jeg hadde gjort deler av mitt feltarbeid i en sone der det nettopp hadde vært krig (Sarajevo, red.anm.), ble det logisk å gjøre noe større ut av stoffet. Bøkene er sterkt forbundet med ekstremopplevelsene krigen førte til for noen av dem jeg ble kjent med.

– Hvorfor jødene?

– Jeg var ute etter å finne noe som kunne belyse europeisk identitet og tilhørighet på et annet nivå enn EU. Jødene er interessante som gruppe, de er transnasjonale og urbane. Krigen i Bosnia var også en krig mot byen som idé. Byborgere var naturlig nok bærere av denne ideen. I løpet av krigen utviklet det jødiske seg til å bli et slags fortettet uttrykk for Sarajevo og medborgerskap.

– Krigen i Bosnia forbinder jeg ikke først og fremst med jøder?

– I Bosnia-krigen konkurrerte serberne, kroatene og bosnierne om å være ofre, mens jødene var lite berørt. Jødene organiserte medisintjenester, hjemmehjelpstjenester, flyktningtransport og matdistribusjon, og etter krigen var de med på gjenoppbygningen av samfunnet. I oppgjøret etter krigen var denne innsatsen skjellsettende.

– Studier av jøder høres unektelig sensitivt ut. Måtte du ta spesielle hensyn?

– Demografiske studier av jøder som gruppe er sensitivt av åpenbare historiske grunner. Det er steder der det er farlig å være jøde i storsamfunnet. Internt i jødiske miljøer er det et krysspess mellom de som er jødiske av religiøs definisjon, og «historiske jøder». Fra et jødisk synspunkt er

du jøde om din mor eller morsætt er jødisk, mens også mennesker med fjernere jødisk ætt ble tatt til konsentrasjonsleirene under krigen.

Aktuelt | Ideer | Kultur | Bøker | Påfyll

– **Hva består så det jødiske Europa av nå?**

– Europa huser i dag om lag to millioner jøder, men i mange land er de så fåtallige at de har en uklar minoritetsstatus. Tradisjonelt har det vært to politiske «fløyer»: diasporadistene og sionistene. Diasporadistene har hørt til venstresiden av politikken og har hatt en kulturell forankring for sin jødiske identitet. Medborgerskapsverdier har stått høyt i denne gruppen. I kjølvannet av den europeiske antisemittismen gikk sionistene seirende ut av den politiske striden. Men ikke alle jøder er israelske soldater, som en informant begrunnet den humanitære innsatsen under Bosnia-krigen med.

– **Hvor sterkt står religionen blant dagens europeiske jøder?**

– Det jødiske er noe man er født inn i; det avhenger ikke av hvorvidt man tror på Gud. Det religiøse elementet i jødisk liv og tanke innebærer en utspørring av Gud som en måte å reflektere over livets praktiske og eksistensielle spørsmål på, fremfor å komme med svar.

– **Hva sitter sterkest igjen i deg etter å ha jobbet med dette stoffet?**

– Etter å ha lyttet til vitnesbyrd fra Bosnia-krigen sov jeg like dypt som etter år med tungt arbeid. Mange av fortellingene kunne skrives rett ned, som om informantenes tanker var blitt klarere og nærmest tyktflytende under trusselen fra serbiske skarpskyttere. Det slo meg hvor fysiske tanker kan bli. Krigens realiteter pustet på meg når jeg lyttet til historiene.

---

redaksjon@morgenbladet.no

Mer fra Kommentar